

סניפי בית הדין בבני ברק ובקרית ספר (מודיעין עילית) בשבתו כבוררות וכבית הוראה לממונות במעמד שני צדדים, ע"י דיין יחיד או מותב תלתא

(תיק זה פורסם כבר בחוברות המודפסות של בית הדין)

מוכר שגובה דמי משלוח והשיג משלוחן חייב להחזיר דמי המשלוח

תיק מס' 1976.

דן הגרעש"ד שליט"א בין אשה מעצבת זרי פרחים לאירועים ואולמות לבין מזמינה מלאכה לאירוע מסויים, אשר מחיר זר הוא סכום מסויים, ואם צריך משלוח מחוץ לעיר יש לשלם מראש דמי משלוח בסך 80 שקלים נוספים שמועברים במלואם לשליח. ובדרך כלל יש משלוחן מסויים שגר בשכנות למעצבת והוא תימחר את דמי הנסיעה וההובלה כנ"ל ומקבל את הכסף מראש. והיום נערכה הזמנת עיצוב פרחים כנ"ל לאירוע מחוץ לעיר וכבר שולם גם הזר וגם המשלוח, אבל המשלוחן השכן לא יכול לנסוע וניסתה המוכרת להשיג שליח אחר ולא מצאה, עד שהתברר על שכן מסויים שממש כעת נוסע לאותה העיר לקניות והציע עזרתו לסחוב עבורם קניה, ובקשוהו לקחת את הפרחים, ולקחם בחינם. והשאלה היא האם חייבת להחזיר את דמי המשלוח למזמינה.

תורף השאלה, לפי מה שאני מבין: האם המוכרת המעצבת של הפרחים היא המשלחת ומתפקידה להביא את זה עד למקום, ועל מילוי תפקיד זה היא גובה מחיר נוסף. או שתפקידה נגמר כשיצא מידה ליד השליח, והיות והשליח מקבל כסף נפרד שנגבה עבור המשלוח הוא שליח של הקונה המזמינה. ולכן אם עשה דרך בחינם זה חוסך למזמינה. ואם המוכרת כבר קבלה כסף לשליח ומצאה שליח בחינם, הרי הכסף חוזר למזמינה.

ולכאור' יש להביא מקור לתשובה מהא דשנינו בב"מ צח ב: השואל את הפרה ושלחה לו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו וכו' או שא"ל המשאיל הריני משלחה לך ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי וכו' וא"ל השואל שלח ושלחה ומתה חייב. ובגמ' שם צט א: רב אמר אפילו תימא בעבד כנעני וכו', באמר לה הכישה במקל והיא תבוא. ובשמ"ק שם בשם הראב"ד כתב: עוד צריך אני לדבר על זו המשנה כי היא צריכה לפנים. כי כשאמר לו שלחה לי ביד בנך או ביד עבדך או ביד שלוחך והמשאיל אמר לבנו או לשלוחו תולידך זו הפרה לפלוני, האיך נעשו שלוחיו של שואל והלא השואל לא דבר עמהם

והמשאיל הוא שמצוה עליהם להוליכה אצלו, והלא הם שלוחיו של משאיל ולא של שואל? וע"כ אני אומר כי הוא ע"י זכוי שיאמר להם המשאיל זכו בפרה זו לפלוני לשאלה כי כן רצה שתזכו לו, והם כיון שקבלו אותה לשום זכוי כבר נעשו שלוחי השואל וידם כידו הואיל ומדעתו היו, ואף על פי שיש לו בזה הזכוי ענין צד חובה להתחייב באונסיה ובמזונותיה מיד, לפי שחבין לו לאדם שלא בפניו מדעתו. ע"כ. והיינו, דכשעושה המקנה שליח מדעתו של הקונה ואומר לו זכה עבור הקונה, נעשה השליח כשליחו של הקונה לזכות עבורו את המישלוח.

ונפסקו דינים אלו בשו"ע סי' קכא בענין החזרת הלוואה ובסי' שמ סעיף ה ואילך בענין החזרת שאלה, שאם השליח של השואל הרי חייב באחריות לאונס שיקרה בדרך, ואם השליח של המשאיל הרי דהאחריות על המשאיל והשואל פטור. ומינה איכא למילף, שאם יש לנו ספק האם השליח הוא של המוכרת או של המקבלת, הפתרון הוא על מי חובת האחריות בדרך. ולא מי שילם. כי התשלומים רק אומר שהמוכרת לא הסכימה לספוג את ההוצאה על חשבונה, ונקבה במחיר כזה שישתלם לה ולא תינזק, אבל באמת השליחות היא שלה. ואכן אם לא יגיעו הפרחים ליעד המבוקש, אע"פ שנמסרו לשליח בשלמות, המזמינה פטורה מלשלם למעצבת על הפרחים, ולא רק פטורה מדמי המשלוח, כי לא קבלה כלום. הוי אומר שזה אינו שליח לקבלה אלא שליח להולכה של המעצבת.

ולפי"ז יכולה היתה המעצבת לגבות גם על דמי סיכון ואחריות שבדרך, או להפריז בעלויות המשלוח מעל ההוצאה המדוייקת. ומה שלא עשתה כן זה התנדבות שלה. לקחת אחריות בדרך בחינם. אבל אם הצליחה למצוא שליח חינם אי"צ להחזיר הכסף, כי זה שליחות שלה והיא המתמחרת את הדרך, והיא לא רק מבצעת שליחותה של המקבלת בהזמנת השליח.

ואם תאמר, הרי שנקבה את הכסף בנפרד למטרת השליח, ולא הגדירה שום כסף על שירות המשלוח והאחריות שלה, שמא זה אומר שאת האחריות והשירות נותנת חינם אין כסף, ואפילו את המשלוח היתה עושה חינם מצידה, שהרי לא גובה ע"ז, רק אמרה שרוצה כסף "לשליח", וכשהשליח חינם אין כסף צריכה להחזיר כי זה כלול בסיכום.

וי"ל דהרי גם פועל העושה בחינם יכול לחזור בו. והמוכרת נחשבת פועלת על האחריות עד להגעה ליעד, ואי"צ "לחזור" בה שיהיה בעד כסף אשר היא כבר מוחזקת בו. ולכן אפילו אם היה פירוש שהמשלוח "חינם חוץ מעלות הנהג", יכולה לחזור בה עד הרגע האחרון של ההגעה אל היעד. וכאן בנידו"ד היתה השאלה לרב תיכף שמצאה את השליח בחינם לפני שהגיע זר הפרחים ליעד, הרי שיכולה להחזיק בזה בשופי. כנלע"ד.

אבל אם השאלה והרצון להחזיק בכסף התעוררו רק אחרי שהגיעו הפרחים
ליעדם בשלמות, יתכן שכבר א"א לחזור בה מהאמירה שיהיה הדרך בחינם.